

TOPLUMSAL KİMLİK VE KADIN YAZARLIĞI

Oya Batum MENTEŞE*

Simon De Beauvoir 1949 da yayımlanan *İkincisi Cins* adlı kitabında kadınların herhangi bir eyleme geçerken kendilerini mutlaka tanımlamaları gerektiğini ileriye sürer. Oysa erkeğin böyle bir gereksinimi yoktur çünkü Beauvoir'a göre erkek insanla özdeşdir, insanlık değerlerinin ve özelliklerinin hepsi onda vardır, oysa eksiği, olumsuzluğu, sınırlılığını temsil eden kadın sürekli kendini anlatmak, daha kötüsü kendini savunmak zorundadır, (ed. Selden 1988: 533-4)

Aristoteles'e göre kadın "bazı özellikler kendisinde eksik olduğu için" kadındır ve "kadının doğasından gelen bozuklukları olduğunu kabul etmemiz gerekir". St. Tomas'a göre kadın "kusurlu erkek"tir. İncil Havva'nın, Adem'in kemiklerinden yapıldığını bize söyler. 18. yy İngiliz yazarlarından Pope, "çoğu kadın kişilikten yoksundur" derken, La Bruyere "Kadınlar hep aşırı uçta gezinirler. Erkeklerden ya daha iyi yada kötüdürler" diyor. Fransız Michelet'ye göre kadın "o göreceli varlık"tır, yine Fransız yazar Benda'ya göre "erkeğin gövdesi kadından ayrı olarak tek başına anlam taşır, oysa kadının gövdesi tek başına anlamsızdır... erkek kendini kadınsız düşünebilir ama kadın asla" (Ibid: 539). Freud kadını irasyonel, kişisiz ve hadım olarak tanımlar, kadının baskı altında tutulan bir varlık olduğunu kabul etmekle birlikte "yapısal olarak sahtekar olduğunu ileriye sürer" (Showalter 1992:144).

Bu örnekleri onlar, hatta yüzlerle çoğaltabiliriz. Batı kültür tarihine baktığımızda, Batılı erkeğin (ki bu beyaz, Avrupalı ve hakim sınıf erkeğidir) kendisini evrenin tek merkezi olarak kabul ettiğini, dünyanın geri kalan kısmının onun için "öteki" olduğunu ve yalnızca kendisi ile ilişkili olduğu kadar anlamlar taşıdığını kolaylıkla görürüz.

* Prof. Dr. Atılım Üniversitesi.

Cinsel kimliklerin doğal değil, toplumsal olduğunu ve tarihsel bir süreç içerisinde değiştiğini ilk ileriye süren Feminizmdir, ancak Lacan, Chodorow, Derrida ve Foucault gibi çağdaş kuramcılar ile post modernizm, yapısalcılık-sonrası ve yapı-bozuculuk gibi akımlar, kuramları ile bu görüşü kuvvetlendirmişlerdir.

Feminizm erkek merkezli görüşlerin erkek-egemen toplumlar içinde üretildiğini bize öğretir. Erkek-egemen sözcüğü, bilindiği gibi, erkeğin çıkar ve ilgi alanlarının kadının çıkar ve ilgi alanlarından öncelikli sayıldığı toplumlara ve o toplumlardaki güç ilişkilerine verilen addır. Erkek-egemenlik bir güç ilişkisidir ve gücünü cinsler arası biyolojik farklılıklara verilen sosyo-kültürel anlamlardan alır. Bu görüş çerçevesinde üstün olan cins erkektir bu nedenden kadın, erkek “norm” alınarak ona göre ve göreceli olarak tanımlanır. Olumlu yani “pozitif” değerlerin tümü erkekte olduğu için, onun tam karşıtı ve zıtı olması gereken kadın olumsuzluğa yani “negatif” değerlerin tümüne sahiptir. Pozitif olan erkek düzendir, normdur, merkezdir yani insanlıktır.

Böylesi kimlik tanımlamaları “cinsiyete dayalı iş bölümü”ne yol açarak kadını daha da marjinalleştirmiştir. Erkek egemen anlayışa göre biyolojik farklılıklarından dolayı kadınlar ve erkekler farklı işlerde çalışmalıdırlar. Kadın duygusal sabırlı ve fedakar yaratılışından dolayı eş ve anne olabilir; ama beden, ve zeka zayıflığından ötürü de karar verme mekanizmalarının işlediği saldırgan iş hayatında, yöneticilikte, siyasette, kısaca dış hayatta başarılı olmasına olanak yoktur. Edebiyat ve sanatta yeri hiç yoktur çünkü zaten tüm yaratıcılığı doğurganlıkla sınırlıdır.

Cinsiyete dayalı iş bölümü kaçınılmaz bir şekilde erkeğin toplumsal ve evrensel merkezliliğini güçlendirmiştir. Tarih boyunca, din, felsefe, dil ve söylem bu merkezizetliliği beslemiş, edebiyat, imgeler, mitoslar, ritüeller bu öğretiyi nesilden nesile taşımışlardır. Böylesi bir konumdan konuşmak veya yazmak gerçeğe veya dünyaya hakim olmak anlamına gelir, çünkü erkek kendi sözcük ve kavramları ile gerçeği kendi istek ve değerleri çerçevesinde şekillendirecektir ve öyle yapmıştır.

İşte bu nedenden Simon De Beauvoir “Kadının geçmişi, tarihi ve kendine ait bir dini yoktur” der. (Selden: 535) Yine aynı nedenlerden Julia Kristeva kadını tanımlarken “Kadından kastettiğim temsil edilemeyen, söylenmemiş olan, adlandırılmalarının, sınıflandırılmalarının ve ideolojilerin dışında kalmış olandır” diyor. (ed. Showalter 1986: 362-3)

Erkek-egemen toplum bir tarihsel olgudur, ekonomik ve kültürel bir sistem olarak çalışır ve sistemler genellikle içerisinde yaşayan bireylerin bireysel kanılarına rağmen ve onların dışında örgütlenmiş olarak çalışırlar. Genellikle sistemlerin çalışabilmesi için de dışlıleri oluşturan bireylerin sistemin değerlerinin doğal ve doğru olduğuna inanmaları gerekir. Yani erkek-egemen sistem içerisinde kadınlar nasıl doğadan zayıf, güçsüz veya akılsız olduklarına inandırılmışlarsa, erkekler de doğadan güçlü ve üstün varlıklar olarak geldiklerine inandırılmışlardır.

Zayıflığına ve korunmaya muhtaçlığına inandırılan kadın, bir de itaatkar, fedakar, sessiz ve pasif olmasının kadınlık ve dişilik olduğuna da inandırılarak hep çocuk ve kendine güvensiz bırakılmış, tarih boyunca tüm eylem ve etkinlikler kendisinden esirgenmiş, insanı insan yapan alanlardan uzak tutulmuştur.

Modernist romanın öncülerinden Virginia Woolf 1917'de yazdığı *Kendine Ait Bir Oda* adlı kitabının bir bölümünde "Kadının zayıflığı" kavramının nasıl ortaya çıktığını ve ne işe yaradığını sorgular. Woolf'a göre erkek-egemen toplumlarda erkeklerin güçlerinin ve kendilerine olan güvenlerinin devam edebilmesi için kadınların "zayıf" olmaları zorunludur, çünkü ancak o zaman kadın erkeğine yansıtıcı ayna veya büyüteç görevini yapabilir.

Erkek sabah kahvaltısında ve akşam yemeğinde kendisini gerçek boyutlarının en az iki katında görmezse, kararlar vermeyi, yasalar koymayı, kitaplar yazmayı, özenle giyinip yemekli toplantılarda konuşmalar yapmayı nasıl sürdürecektir? (ed. M. Barret 1993: 42)

Erkeğin kadının zayıflığına ihtiyaç duyduğu savını az da olsa erkekler de dile getirmişler. Örneğin 18. yy biyografi yazarlarından Boswell "erkekler kadınların kendilerinden daha üstün bir rakip olduklarını bildiklerinden en güçsüz yada en bilgisizini seçerler" diyor. (Ibid)

Kadının zayıflığı üzerine kurulan sosyal yapılaşma, cinsiyete göre iş bölümü yani kadının evde erkeğin dış hayatta odaklaşması sonucunda, kaçınılmaz bir şekilde farklı erkek ve kadın kültürleri oluşmuştur. Erkeğin hakim kültürünün içine kadın hiç bir zaman girememiş, az da olsa girmeyi başaranlar veya onu zorlayanlar "erkeksi" olmakla suçlanmışlardır.

İşte bu sebeplerden insanlık tarihi kadınlar tarihi değildir. Edebiyat tarihleri kaç kadın yazardan ve ne zamandan beri söz eder? Batı Edebiyatı Antolojilerinde kadın yazar ve şairlerin adlarının geçmesi son 20-30 yıl

içinde olmuştur. Gerçekten kadın yazar yok muydu yoksa Edebiyat'ın erkek tekelinde mi olması gerekiyordu? Yazdığı şiirlerini eleştirmesi için Robert Shouthey'e gönderdiği zaman Charlotte Brontë şu cevabı almıştır "Edebiyat bir kadının asıl işi olamaz, olmamalıdır da". (Gilbert& Gubar 1979: 545)

Günümüzde Feminist eleştirinin bir ekolu geriye gidip tarihin karanlıklarından bilinmeyen, belki de bilinçli bir şekilde unutturulmuş kadın metinlerini gün ışığına çıkartarak değerlendirmiş ve kadının, gizli gizli korka korka hep yazdığını örneklemiştir. Bu alanda öncülük yapan Ellen Moers ve Elaine Showalter gibi feminist eleştirmenlere göre İngiltere'de biri erkek biri kadın olmak üzere, birbirine paralel iki ayrı edebiyat geleneği vardır ve her ikisi de farklı şekillerde başarılıdır.

Kadınların edebiyat arenasına, rekonstrüktif olarak değil de görülür bir biçimde girmeleri 18. ve 19. yy'larda olmuştur, bu da burjuva sınıfının ortaya çıkıp, güçlenerek okuma yazma olanaklarına ulaşabilmesiyle koşuttur. Bugün artık kadınların bu alana bu kadar geç girmelerinin sebebi bizler için çözülmemiş bir bilmece değildir.

Batı edebiyatı tarihinde yazarın erkek yazılanın dışı olarak tanımlandığı uzun bir gelenek vardır. Örneğin, Othello, Desdemona için "Bu güzel sayfa, bu iyi kitap, üzerine fahişe yazılsın diye mi yaratıldı?" der. Henry James *Bir Lady'nin Portresi*'nde ideal bir genç kızı "boş bir sayfa" ya benzetir, kısaca metin ve yazılan dışıdır. Bu atıflar ayrıca kadın kimliğinin de bir metin olarak görüldüğünü bize göstermektedir. Sylvia Plath ünlü şiiri Lady Lazarus'da tüm erkeklere şöyle seslenir:

Beni siz yarattınız

Ben sizin kıymetli eşyanız

Eriyip bir çığlığa dönüşen

Som altından bebeğinizim. (Türkçesi Eradam,1995: 18)

Buna karşın kalem de erkeklikle özdeşdir. 19. yy İngiliz şairi Hopkins "yaratıcılık erkeğe özgü bir yetenektir kadınla erkeği birbirinden ayırır" diyerek, yaratıcılıkla erkekliği özdeşleştirmiştir. (Gilbert& Gubar: 3)

Yine *Kendine Ait Bir Oda* adlı kitabında kadın yazarlığı sorunsalını geniş bir şekilde ele alan Virginia Woolf, kadının yazabilmesi için önce kendisine verilen kimlikten kurtulması yani evdeki meleği öldürmesi ge-

rektiğini savunur. “Melek” evdeki edilgenleştirilmiş, başkalarına hizmet etmek için dünyaya geldiğine inandırılmış eş ve anne tipidir. Woolf’a göre, kadın yaşamında kendisi için bir şeyler istemeye kalksa masallardaki “cadı”, “büyücü” veya kötü kraliçe olur. İşte yazan kadın bu imajlarla barışını kurmak ve bunların içinden kendi kimliğini bulup çıkartmak zorundadır. Bununla da yetinmeyen Woolf kadın yemek masasından kendi masasına ve kendi odasına geçmedikçe yani özgürleşip, birey olmadıkça yazamayacaktır der.

Özgürleşmek, birey olmak 19 yy’a kadar İngiltere’de kadın için Virginia Woolf’un söylediği kadar kolay değildi. Öncelikle kadınların ağır yaşam koşulları yeteneklerinin ortaya çıkmasına bile olanak vermiyordu. Ayrıca belkide en önemlisi kadınlar yoksuldu. Baba’nın mirası sadece erkek çocuklara intikal ediyor, kızın şahsi geliri varsa çeyiz olarak efendi ve sahip olan kocasına devroluyordu. Kadınların eğitim ve öğretim olanakları olmadığı gibi, evlilik dışında para kazanacakları uğraşları yok denecek kadar azdı. Evlilik ise, bir beğeni meselesi değil, ailenin ekonomik sorunları ile ilgili bir mesele idi. Koca evinde yaşayan kadının ise aile yaşamının düzenini sağlamak dışında bir uğraşı olması zaten olanaksızdı.

Ama en ilginç kadın fizyolojisi ile ilgili 18. ve 19. yy inançlarıdır. Kadının evinin dışında bir uğraş araması onda bir anormallik olduğunun işareti sayılır, kadınlığında bir eksiklik olduğu sonucuna varılırdı. Tıbben de kadının beyninin küçük, sinir siteminin ve bedeninin ağır bedensel ve zihinsel uğraşlarla baş edemeyecek kadar zayıf olduğu kabul edilirdi. Özellikle zihinsel uğraşların kadının kan ve fosfatlarının üreme organlarından beyine gitmesine yol açtığı için kadınların kısırlığa kadar giden “rahim nevralsisi” denilen bir hastalığa tutulacaklarına kesin gözüyle bakılırdı. (bkz. Showalter 1977)

Böylece yeteneği olan bir kadın daha işin başında bir takım çelişkiler içinde, kendi kendisine karşı bir konuma düşüyor ve o çok sevdiği uğraşının kendisindeki bir anormalliği işaret ettiğine ve uzun sürede gövdesinde yıkıcı bir etki yapacağına inanıyordu. İşte bu sebepten 19. yy şairlerinden Hopkins yaratıcılığın erkeklere özgü bir yetenek olduğunu ileriye sürebilmiştir.

19. yy Amerikalı kadın ozanlarından Emily Dickenson’ın adı olmadığı için Volkan şiirlerinden biri diye anılan aşağıdaki şiirinde içindeki yaratıcılık dürtüsünden korkusunu şöyle dile getirir.

Benim volkanımın üzerinde otlar biter
Kuşların rahatlıkla seçebilecekleri bir alan
Sakin bir köşe
Diye düşünebilir herkes

Ancak altındaki ateşler öylesine kırmızı
Üstündeki toprak öylesine güvensiz ki
Yanlızlığım dehşetle dolardı
Eğer açıklayabilseydim*

Dickenson'un volkanı, o hiç evlenmemiş ev kızı kimliğinin altındaki yaratıcı gücü, gerçek kimliğidir. Üzerindeki "güvensiz toprak" ise yüzey- sel kişiliği. Dickenson, bu içinde sakladığı gerçek kimliğinin bir gün ortaya çıkması halinde, en çok kendisinin ürkeceğini söylemektedir bize. Gerçekten yazarlık gücünden, yeteneğinden korkmak ve onu saklamak isteği, onsekiz ve ondokuzuncu yüzyıl Anglo-Amerikan kadın yazarlarının belirgin bir özelliği idi. Lord Byron ondokuzuncu yüzyıl kadın romancılarından Maria Edgeworth ile tanıştığı zaman hayretler içinde kaldığını yazar. Bu sessiz ve edilgen, babası olmadan hiçbir yere gidemeyecek gibi görünen küçük kızın roman yazmak şöyle dursun, kalemi bile tutabileceğinden şüphelenileceğini söyler. Gerçekten Maria Edgeworth romanlarını babasının ilhamı ile yazdığına inanmıştı. Yine Emily Dickenson 1861'de yazdığı bir şiirde okuruna şöyle seslenir. "Ben hiç kimseyim. Ya sen?" ve ekler "Birisini olmak ne kötü ! / Adını bir kurbağa gibi, bütün bir Haziran günü / sana hayran bir bataklıkta haykırmak !"

Çağdaş Amerikalı eleştirmenlerden Harold Bloom, *Etkilenme Kaygısı* (1993) adlı kitabında, erkek yazarın hep kendinden önce yazmış olan diğer erkek yazarlardan etkilenme kaygısı taşıdığını ve bu sebepten edebiyat tarihinin babalar ve oğullar arasında bir çatışma olduğunu ileriye sürer. Kadın yazarın kaygısı tam tersine çoklukla kendinden önce yazan ve örnek alabileceği veya başkaldırı mahiyetindeki eylemine suç ortaklığı ettirebileceği bir kadın yazar geleneği olmayışından kaynaklanmıştır. Erkek yazını örnek almanın da sorunları vardı. Ya erkekler tarafından eleştirilip taktikçilikle suçlanacaklar veya erkek egemen söylemin değer ve kavramlarını kullanarak ikinci sınıf olmayı kabul edeceklerdi.

Yine günümüz feminist eleştirmenlerinden Sandra Gilbert ve Susan

* Başka türlü işaret edilmediği taktir de çeviriler makalenin yazarına aittir.

Gubar *Tavan Arasındaki Deli* (1973) adlı kadın yazarlığının tarihçesini ele alan kitaplarında, kadın yazarın içinde bulunduğu çelişkileri şöyle dile getirmişlerdir:

... kadın sanatçının yalnızlığı, kendinden önce yazan erkek yazarlara ve kadın okurlara duyduğu geresinim; erkek okurların düşman olacağı korkusu; kültürel koşullanmalar sonucu kendini ifade ürkekliliği; erkek merkezli sanat otoritesi karşısında dehşet duygusu; kendi yaratıcılığının yetersiz olduğu kaygısı- kısaca onda aşağılık kompleksini yaratan tüm bu olgular, kadın yazarın kendi sanatsal anlatımının ve kendini yaratma çabalarının erkek sanatçılarınkinden ne denli farklı olduğunun göstergesidir. (50)

Roman yazmayı Richardson ve Rousseau gibi erkek romancılardan öğrenen kadınlar, romanı kendi anladıkları şekilde yorumladılar, çoğu gerek söylem, gerekse biçim ve tema açılarından kendilerine özgü bir tür yaratmak üzere olduklarının bilincinde idiler. Örneğin Mary Wollstonecraft erkek romanlarını gerek söylem gerekse anlatım özellikleri bakımından acımasızca eleştirmiştir. 18. yy'da yazan bu güçlü feminist yazar, Rousseau'nun *Emile* de dile getirdiği kadın eğitimi hakkındaki görüşler ile *Yeni Eloise* adlı romanında sergilediği kadın kimliğini sert bir dille eleştirir. Ancak korkusuzluk kadın yazar için kolay değildi.

18. ve 19. yy kadın yazarlarının pek azı Wolstonecraft ve George Eliot gibi radikal ve marjinal yaşamlar sürdürerek başarıya yükselmişlerdir. Pek çoğu mevcut sistemin kadınlara yüklediği ağır sorumluluk ve görevlerle yazarlıklarını bir arada yürüttüler. Jane Austen'in Brontë'lerin ve diğer pek çoğunun bekar hayatı yaşamış olmalarına karşın 19. yy Amerikalı kadın yazar Harriet Beecher Stowe, çok çocuklu evli bir kadın olarak yazarlık hayatını yürütmüştür. Bir mektubunda Stowe ağır yaşam koşullarına rağmen yazın hayatını nasıl sürdürdüğünü bize şöyle anlatır.

Haziran ayından Temmuz sonuna kadar (lavabonun tamirini bekledikten) sonra nihayet lavabo tamir oldu. Bu arada yardımcı Bayan Mitchel ile iki divan, bir koltuk kaplayıp, bir sürü yatak örtüsü, yastık kılıfı ve döşek diktik, odaları boyayıp mobilyaları cilaladık. Sonra kocam seyahatten döndü, Temmuz'un sekizinde oğlum Charlie'yi doğurdum. Bu bana iki hafta yataktan çıkmadan istirahat etme fırsatı verdi, ger-

çekten çok yorulmuşum. Yattığım sürece editörlerimle yapacağım görüşme ve anlaşmaları hazırladım, ve durmadan yazdım, düşündüğümde de çok yazdım, iki hafta sonra yardım-cım ayrıldı. Şimdi her gün okulda bir saat ders veriyorum, çocuklara her akşam iki saat edebiyat veya tarih çalıştırıyorum, bir yandan da Scott'ın tarihi romanlarını işime yarar diye okumaya çalışıyorum- şu mektuba başladığımdan beri en az yarım düzine kere kapıya çağrıldım- tekrar yazıma döndüm, içimdeki öldürücü kararlılık dışında yazı yazmamı teşvik eden hiçbir şey yok- rüzgara ve dalgaya karşı kürek çekiyorum. (Moers, 1978:4)

Böylece 18. yy dan itibaren okuma yazma öğrenen orta sınıf kadınları, daha hafif ve ciddiyetsiz bir yazın türü sayılan roman'da adlarını duyurmayı başardılar. 19. yy'da kadının roman yazması teşvik edilmemekle birlikte, kadın romanları, kadın okurlar tarafından çok okunduğu için kadının gerekirse roman yazarak para kazanabileceği fikri kabul görüyordu. Ancak şiir hala salt erkek alanı idi. Şiir yazmak, entellektüel ve estetik bir uğraş olarak görülüyor, akademik ve edebi bir eğitimi, yüksek bir yaratıcılığı gerektirdiği için kadınlara uygun olmayan bir üst kültür uğraşı sayılıyordu. Böylece kadın şairin konumu, kaygı ve korkuları, kadın romancı'nunkilerden çok fazla ve kabul görmesi çok daha zordu.

Kadın romancıların bir çoğu dışlanma korkusu ile önce erkek adları ile piyasaya girdiler. Brontë'ler, Acton, Currer, Ellis Bell adları ile, Marian Evans, George Eliot olarak. Erkek adları kullanmayanlar, Maria Edgeworth gibi yaptıkları işlerin önemsiz, kendilerinin iddiasız olduklarını söylediler. Fransız kadın romancı George Sand ise adı ile birlikte giysilerini de değiştirdi. Çünkü erkek giysileri ona kadın olarak asla sahip olmadığı bir özgürlük duygusunun kapılarını açıyordu ve Sand'a göre özgür olunmadan, yazar olunamazdı. Bu özgürlüğü şöyle anlatıyor Sand:

Paris sokaklarında hiç kimse beni tanımıyordu, hiç kimse bana bakmıyordu, hiç kimse bende kusur bulmuyordu. Koskoca kalabalığın içinde kaybolmuş bir atom parçası idim. Hiç kimse bana La Chatre'da dedikleri gibi "İşte Madame Aurora geçiyor, başında aynı şapka, üzerinde yine aynı elbise-veya Nohan'da yaptıkları gibi, Lady hazretlerinin ata binişine bakın, atın üstüne öyle oturmak için deli olması lazım demiyordu.

Paris'te hiç kimse bana aldırılmıyordu. Şehrin bir kıyısından bir kıyısına aklımda koskoca bir romanı yazarak dolaştım ve hiç kimse bana ne düşündüğümü sormadı. (Ibid:9)

1860 yıllarında İngiltere'de kadın romanları en çok satan romanlar arasına girdiler. İşte o zaman erkeklerin dikkati bu yazın türü üzerine yöneldi. Nasıl olurda bir kadın bir erkek gibi kalemını özgürce kullanabilirdi? 1860 da Paget adlı bir eleştirmen kadın romanları için şunları söylüyor:

Hiçbir erkek, ne bu kitapların bazıları gibi kitap yazabilir, ne de yayınlamaya cesaret edebilir; hiçbir erkek, kadın ihtirasını böylesine anlatamaz... Hayır! Bunları yazanlar kadın, bu kadınlar yazıları ile (şeytana) yakışan görevleri yerine getiriyorlar; kötülüklerin üstünü örtüyorlar, zaafı çekici yapıyor, kontrolsüz ihtirasları açık saçık ayrıntularla anlatıyorlar... ve böylece güçlerini kötüye kullanmış, yeteneklerini rezil etmişlerdir. (Showalter 1999:153)

George Eliot'ın erkek değil kadın olduğunu geç anlayan bir köşe yazarı önce methettiği *Adam Bede* romanını 1859 da şöyle karalıyor: *Adam Bede*'in yazarı;

Eğitilmemiş ahlaki değerleri olan, iyi gözlemci kurnaz bir kadın... bu kafasının dikine giden bayan daha çok satış amaçlı gösterişli duygular ve dini terimler kullanılıyor... böylece güle güle bay Eliot, hoş geldin Bayan Biggins (Laski, 1973:63)

Kadınlar da her zaman birbirlerine hoş görü ile yaklaşmamışlardır. 19. yy kadın romancıları hakkında en sert eleştirilerden birisini 1856 da George Eliot *Bayan Yazarlardan Saçma Romanlar* adlı kitabında yayımlar. Ancak birbirlerini okudular, yayınlarını ve eserlerini izlediler, satın aldılar, eleştirdiler. Tartıştılar, çünkü özgüvenlerini kazanmak için kendilerini küçümseyen erkek yazarlara karşı, kadın meslekdaşlarına ihtiyaçları vardı.

Kadın yazmaya başlayınca kültürel kimlik farklılıkları metin düzeyinde ortaya çıktı ve kadın yazarın edebiyatla olan ilişkisi adeta bir marjinallik metaforu gibi kadının alt kültürünün ve kimliğinin yansımaya yarayan araç oldu.

Erkeklerden farklı olarak kadın kişisel ifade tarzlarını (mektup, itiraf, hatıra, otobiyografi) tercih ediyordu; sanatı ile gövdesi, sanatı ile yaşama alanı yani ev çevresi birbirine yakındı çünkü kadın obje olmaya alıştı, es-

etik yaşamı ise evi ile sınırlıydı- domestikten estetik çıkardı. Eğitilmediği için salt gözlemlerine güvendi, yalnız seyahate gönderilmediği için romanlarında kişiler gotik kaleler iç mekanlarda macera yaşadılar veya kırlarda uzun yürüyüşler yaptılar- kendi yaşamlarında evlilik en son ve önemli adım olduğu için en çok aşk ve evlilik hakkında yazdılar fakat, her zaman inanarak değil. Wollstonecraft'dan George Eliot'a kadar İngiliz kadın romancıların aşk romanlarında Bronte'lerde dahil "zina" olgusu hakimdir. Aşağı yukarı bu dönemde yazan her kadın romancının romanında (subversive) yani geleneksel değerleri saptırıcı özellikler bulmak mümkündür.

Günümüzde, edebiyatın erkek egemen, kadının marjinal, başarısız ve etkisiz olduğu günlerden, kadın ve erkek yazarın aynı şekilde evrensel olabileceği anlayışına gelindi. Kalem'in erkekliği temsil ettiği günlerden, sayfanın kadın yaratıcılığını temsil ettiği günlere gelindi. Denis Lever-tou'un dizeleriyle

Saatleri gelince kitaplar

birer birer

raflardan çıkar.

Ağır ağır tozlu, parmak izli ama bozulmamış

Bir kez daha doğum yapmaya giderler. (1986:ed. Showolter: 309)

denilebiliyor.

KAYNAKÇA

Bloom, Harold (1977) *The Anxiety of Influence*. Oxford University Press.

Gilbert Sandra M. and Gubar Susan (1979) *The Madwoman in the Attic*. Yale University Press.

Laski, Marghanita (1973) *George Eliot*. Thames and Hudson.

Moers, Ellen (1976) *Literary Women*. London: The Woman's Press.

Plath, Sylvia (1965) *Ariel*. Çeviri: Yusuf Eradam (1995). İmge Yayınları.

Showalter, Elaine (1977) *A Literature of Their Own*. Princeton University Press.

Showalter, Elaine ed. (1986) *The New Feminist Criticism* London: Virago.

Selden, Raman ed. (1988). *The Theory Criticism: From Plato to the Present*. London: Longman.

Woolf Virginia (1929). *A Room of One's Own*. ed. Michele Barrett (1993) Penguin.